

NOTÍCIA DE LES GUERRES DEL FRANCÈS A LA CATALUNYA CENTRAL (1793-1814)

————— Ferran Sánchez i Agustí —————

Amb aquest títol, l'estudiós sallentí Ferran Sánchez i Agustí, que el març de 1987 edità el llibre «Notícia del Còlera i d'altres epidèmies. Bandolers, reialistes i Liberals a la Catalunya Central (1820-1827)», publicarà un altre treball on ha dut a terme una àmplia revisió d'allò que s'ha escrit a les nostres contrades sobre les anomenades guerres del Francès, és a dir, la Guerra Gran (1793-1795) i la més coneguda com a Guerra de la Independència (1808-1814). Aquí ens fa una breu síntesi del seu contingut.

La Guerra Gran ha estat qualificada de primer acte col·lectiu de Catalunya al costat d'Espanya. El darrer episodi de la col·laboració política i bèl·lica serà la patriòtera Guerra d'Àfrica (1859-1860). Per primera vegada Catalunya considera l'exèrcit espanyol com a exèrcit propi durant la Guerra Gran, i hi podem admirar el desvetllament sobtat de l'esperit bèl·licós del nostre poble. Tant en aquesta guerra contra el republicà francès com en la següent contra el gavatxo napoleònic, a la primera guerra civil del segle XIX -la del Trienni- i a la dels 7 Anys inclús, el Principat es va trobar abandonat a les seves pròpies forces.

El decret de declaració de guerra contra França merescué l'aprovació papal (2), per bé que el revolucionari francès de la Guerra no sols prometé abolir la Inquisició, que no existia pas en temps «*du sansculotte Jesús*», sinó que Napoleó I també farà les proclames en llengua catalana, que en res motivaren els nostres avantpassats perquè el seu ús era habitual del tot i més aviat era el castellà la llengua menys usada.

L'anomenada Guerra Gran (1793-95), amb tot l'esforç evident que significà per a Catalunya, hagué de repercutir d'una faiso favorable per al comerç del Principat. La depreciació de la moneda francesa i el colapse del seu comerç exterior obriren un camí insospitat a la incipient indústria catalana (3). Malgrat les comunicacions, que eren difícils i rares entre Espanya i Anglaterra, el 1780 funcionaven ja a Catalunya les màquines que per tram havia inventat Hyghs el 1763, i havia perfeccionat Hargreaves el 1767, funcionant al mateix temps les de cardar amb cilindres. A Sallent, Berga i Manresa els escau d'haver-les perfeccionat i augmentat els fusos de 24 a 120, resultant-ne les tan conegudes «*berguedanes*» (4).

Francisco de Zamora, viatger il·lustrat, passà per les nostres contrades el 3 i el 7 de setembre de 1787. A Berga l'acompanyà Ramon Farguèl i Montorcí, conegut com el Maixerí, que fou el constructor de les aitals màquines de filar. De Balsareny anotà que hi havia alguns paraires i que el rector de Balsareny (Roc Garcia) havia inventat

La GUERRA GRAN

Parafrasejant en Ferran Soldevila, «*com a homes liberals que som, en el cas concret de la Guerra Gran ens plauria molt més de veure els nostres avantpassats col·laborant a l'obra de la Revolució Francesa que no oposant-s'hi*». (1)

Quan els francesos envaeixen Catalunya, és el restablert some- tent, són els miquelets comandats per una sèrie de guerrillers, que mai no han mancat a la nostra terra en semblants ocasions, els qui porten tot el pes de la lluita més d'una vegada, els qui intenten impedir als francesos d'ensenyorir-se del país.

Al Bages neixen dos mites que tindran un paper prou destacat durant la segona Guerra del Francès, més coneguda com a Guerra de la Independència, són el manresà Maurici Carrió i el rector sallentí Anton Toll.

una tromba per treure aigua de la síquia (només els manresans diuen sèquia, per bé que ambdós vocables són correctes), usada encara al present. De Sallent escrigué que eren sis els teixidors de llenç i sis més els de llana. També hi veié sis paraïres (5).

L'objectiu del ministre Florida-blanca no sols fou el de censar i observar la gent del Principat, sinó que muntà un cordó de seguretat que impedís l'entrada a la Península de propaganda dels revolucionaris de l'altre costat del Pirineu (6).

Onades de francesos arribaren a Catalunya a la recerca d'un refugi a partir de l'estiu de 1791, especialment eclesiàstics, més intensa encara a partir de la segona meitat de 1792 (7).

Els contrastos amb els religiosos i els nombrosos civils emigrats a Catalunya eren grans. La tebior religiosa que mostraven en general tots els emigrats, els costums més lleugers en l'aspecte moral i fins i tot les maneres de la clerecia, que semblaven afeminades al costat de la rudesia i de la incúria dels sacerdots catalans, féu que el govern els allunyés dels poders de decisió repartint-los per tots els pobles del Principat (8).

D'un romanç de l'època:
*«Eclesiàstics de França
 i francesos cristians,
 teniu gran confiança
 de Jesucrist i los sants;
 per gran que sia lo martiri
 siau en la fe constants.
 Són una mala canalla
 que van contra els cristians».* (9)

El 7 de març de 1793, la Convenció francesa declarà la guerra a Espanya, i el rei Carles IV, monarca de dues misses diàries, que es llevava a les cinc del matí, que no bevia ni vi ni licors, que només va conèixer una dona, la seva, amistançada amb Godoy i d'altres, però que mai va donar l'hora malgrat col·leccionar rellotges, rebé el misatge a Aranjuez el 23 de març. Espanya es considerava en l'obligació dinàstica de venjar Lluís XVI en l'ivent del Dr. Guillotin, i l'exèrcit, ma-

La Junta de Defensa de Manresa el 1808. Pintura mural de 1811 al mas les Ferreres de Rellinars. (Foto AHCM).

oritàriament voluntari i català, va passar directament a l'ofensiva.

Mentre a Sallent el Comú i la Comunitat de Presbíters enrolaven set voluntaris sallentins (10), a Manresa s'organitzà una força de 193 voluntaris, 102 de Manresa i 91 de la comarca. (11)

El general Ricardos s'ensenyoria del Rosselló i els soldats de la Convenció Francesa s'apoderaven de la Vall d'Aran (12).

L'entusiasme inicial de 1793, ran la rendició vergonyosa de la fortalesa de Figueres, i l'efímera alegria d'haver enviat a la guerra de croada els «murrís», «vagos», gitanos i contrabandistes, el 1794 ha desaparegut (13).

El 17 de maig de 1794 és un dia de dol per al Bages puix que, en la batussa del Coll de Pendís a Bellver de Cerdanya, el Corregiment de Manresa veié pràcticament aniquilada la seva companyia.

El 6 de maig de 1794 el successor de Ricardos mort sobtadament, i el comte de la Unión restableix l'abolit sometent des del Decret de Nova Planta.

A la tardor de 1794 ressorgí, en forma d'assemblea de diputats, una ombra de les antigues Corts Catalanes. Foren els homes del Corregiment de Manresa els que van tenir la iniciativa de reunir a Barcelona tots els corregiments, invocant el zel de la Religió, el bé universal de l'Estat i de la Pàtria i la defensa del Principat. Catalunya es militaritzava d'una manera reflexiva i orgànica, creava un exèrcit actiu i cossos de reserva, i arbitrava un pla financer.

El nou capità general Urrútia, sense soldats, sense armes, els confessà la seva impotència per bé que, després de constituir-se els nous terços de miquelets, no va admetre aquesta Junta Central, ni cap de local que es proposaren (quel-

com semblant esdevindrà a la guerra bonapartista, on els enfrontaments entre el poder civil i el militar seran habituals).

Del 24 de desembre de 1794 al 25 de gener de 1795, els representants del corregiment manresà Jaume Comes, Josep Bricfeus i Josep Anton de Llisach van discutir què calia amb els altres 51 diputats catalans en aquell veritable parlament. (14)

Curiosament, quan les coses anaven bé per a les armes catalanes, que havien derrotat el francès en les batalles de Pontós (6 de maig) i del Fluvià (14 de juny), el 22 de juliol, Godoy, que ha aconseguit separar del poder i recloure a l'Alhambra de Granada el comte d'Aranda, signa la pau de Basilea i passa a ostentar el títol de Príncep de la Pau.

Una crònica inèdita, la d'un industrial d'indianes manresà, Ramon Brunet, conclou el període comprès entre 1787 i 1808, i més aviat ens descobreix l'augment de les seves exportacions a ultramar, que començaran de minvar ran la política de supeditació a ultrança de Godoy al Directori, primer, i amb Napoleó més tard, que va esfondrar l'economia catalana i va encetar dues nefastes guerres contra Anglaterra (1796-1801 i 1804-1808): «*los pañuelos de seda no se venden y el motivo de esto es porque la Corte á permitido que los extranjeros vengan cargados de efectos ingleses... estos permisos causaran la total ruina de las Fabricas de Cataluña, pues ni quieren ver la indianas*». (15).

LA GUERRA DEL FRANCÈS, CONEGUDA COM LA DE LA INDEPENDÈNCIA

En albirar el segle XIX, dos principis imperibles van començar a trontollar ran de la llavor sembrada per la França revolucionària i liberal: l'adhesió incondicional a la Santa Mare Església i la tothora submissa obediència al Rei, que governa per la gràcia de Déu.

El 1808, amb la guerra napoleònica, abocà els catalans a fer-se ràpidament una mena d'estat federal: la Junta Superior del Principat de Catalunya.

Els homes de la Junta -opina Jaume Vicens Vives- no tingueren uns grans horitzons, perquè el llevat reformista restà a la Barcelona ocupada pel Francès. En llur majoria procedien de Cervera, i eren conservadors molt assenyats, per bé que acceptaren les tesis uniformistes de Cadis i foren uns bons administradors.

Entre marxes i contramarxes, picabaralles entre el sometent i els militars, ofensives i replegaments, organitzar eleccions i fer-les, la Junta Superior, sempre pelegrinant, però no defallint, i amb juntes tan actives i eficients com la del Corregiment de Manresa -l'observació també és de Vicens Vives-, pogué reclutar exèrcits, pagar-los i mantenir-los.

Esmorteït sembla aquell enfrontament entre igualadins i manresans que, als cent anys de les victòries del Bruc, van fer vibrar els uns i els altres, si fa no fa com les set ciutats gregues que aspiren a ser pàtria d'Homer, disputant-se llur principalitat.

Lleida, el 28 de maig de 1808, convida Vic, Manresa, Tarragona i Tortosa a armar-se i lluitar contra l'estranger invasor que, si bé en un principi es contemplava com a salvador de la monarquia amb la destitució de Godoy, ara és l'usurpador.

Crema del paper segellat a la Plaça Major de Manresa, el 2 de juny de 1808, segons una pintura del mas les Ferreres de Rellinars (1811). (Foto AHCM).

Alliberament de presos de la presó de Manresa. Juny de 1808. Pintura mural del mas les Ferreres de Rellinars (1811). (Foto AHCM).

1809 és l'anyada de la revolució dins la guerra, 1810 és l'any de la resistència més activa, 1811 significa davallada i reorganització, 1812 fam, Constitució i Nova Catalunya, mentre a principis de 1813, quan tothom anhelava la pau i les Corts abolien la Inquisició, l'assaig napoleònic entrarà en decadència ran la desfeta del Francès a l'estepa russa.

Les batalles del Bruc

Escrivia el corresponçal de Madoz, «...en junio del mismo (1808) supieron los manresanos que el general Schwuartz llevaba orden de castigarles en su tránsito a Zaragoza, quemarles sus molinos de pólvora é imponerles 750.000 francos de contribución. La insurrección se estremeció con esto, y

uniéndose con los de otros pueblos, se apostaron en los matorrales del Bruch, en donde consiguieron intimidarle hasta el punto de obligarle á retroceder á Barcelona...».(16)

Referència a l'acció del 6 de juny, a la qual cal afegir la menys important però inscrita en el mateix període, la del dia 11 de juny, en què els sometents del Corregiment de Manresa van intervenir amb èxit en una batussa esdevinguda a la Roca d'Adroc, entre Sant Andreu i Pallejà, que obligà el general Schwartz a replegar les seves forces i preparar un altre avanç tantost. (17)

La contesa del dia 14 de juny fou militarment més important que les anteriors del 6 i 11 de juny, i ja no té els condicionaments llegendaris de la del dia 6, puix que en aquest enfrontament hi participà un nombrós contingent de suïssos arribats de Lleida, a més de quatre

companyies lleidatanes manades pel coronel Josep Baget. Els sometents del Corregiment de Manresa també hi eren, per bé que els canons foren accionats per soldats professionals i soldats de la guarnició de Barcelona amb els seus oficials. (18)

Sobre els esdeveniments del Bruc i Can Maçana cedim el mot al cronista d'excepció, el manresà fabricant d'indianes Ramon Brunet, que en una lletra de data 5 de setembre de 1808, remesa al seu agent a Veracruz, li conta:

«... y en esta ciudad por 3 becés á 4 nos an dado unos ataques andemoniados: Primeramente les quemáremos el Papel Sellado 2º con su quietud, á su tiempo; tampoco quisimos, se nos apoderaron de la Fabrica Polvora tenemos á esta: por otros motibos, salio primeramente quasi todo su Exército de Barcelona; otra después áse 2 Divisiones bajo el título de la Quietud; una encaminada a la parte de Tarragona, la otra para esta, si que Milagrosamente los recháremos; si al cabo 10 dias buelben 2º bes, mas malamente les salió; buelben 3º nos rompieron el Cordon y nos adelantaron mas». (19)

Els Sometents

A tots els pobles i viles del Bages es constituïren les Juntas Locals, formades per la clerecia, els hisendats i els representants municipals. La de Santpedor estava composta pel rector Bonaventura Noguer, el batlle Bartomeu Viñas, el regidor degà Francesc Fàbregas, el negociant Antoni Ballaró i els presbíters Francesc Tallada i Fèlix Abeyà, beneficiats de la Comunitat de Preveres de Santpedor. Idèntica similitud social observem a Navarres. (20)

La guerra es planteja amb semblant organització de la Guerra Gran, fins i tot trobarem personatges tan carismàtics com mossèn Anton Toll de Sallent o Maurici Carrió de Manresa.

La vila de Sallent era la capital de la segona companyia i tenia re-

partits el nombre de sometents de la següent manera: Sallent 52 paisans, Artés 36, Navarcles 22, Sant Martí de Serraïma 1, Sant Pere de Serraïma 1, Olzinelles 2, Castellnou de Bages 6. En total 120 homes, que era el contingent de què constava cadascuna de les set companyies que organitzà la Junta de Corregiment de Manresa, per bé que la ciutat de Manresa tenia a més 200 homes armats. (21) Si això era el 1808, a la primavera de 1809 els contingents s'han d'augmentar i les companyies passen a ser de 365 homes, com és el cas de Sallent, que constava de cinc seccions. No és el cas d'ampliar-ne aquesta dada, per bé que cal observar la capitalitat sallentina i la ben proporcionada distribució establerta per la Junta del Corregiment de Manresa, en què el síndic sallentí, l'il·lustrat advocat Josep Claret, va tenir un paper destacat. Així doncs, per exemple, la primera secció -les altres tenien semblant proporcionalitat-, a les ordres del capità Antoni Pasqual, estava composta de 122 homes. Els sergents eren Josep Arderiu i Joaquim Riera, i

eren 53 sallentins, 25 de Balsareny, 12 de Gaià, 9 de Castelladral, 6 de Castellnou, 4 de Sant Cugat Salou, 4 de Cornet, 3 del Mujal, 2 d'Argençola, 1 de St. Martí de Serraïma, 1 de St. Pere de Serraïma i 2 de Serrasanç. (22)

Sobre l'esperit de brega dels sometents s'ha escrit molt, però amb l'ànima més que amb la realitat, i l'esperit belicós del poble català, despertat en un segle de desús des del 1714 fins a la Guerra Gran del 1793-1795, tenia unes característiques ben peculiars, que fa que un home que va estar per les nostres contrades entre 1837 i 1839 participant a favor de la causa legitimista, la guerra civil dels 7 Anys, coneguda com la 1a. guerra carlina (1833-1840), l'alemany príncep Félix Lichnowsky doni un significatiu apunt d'allò que realment s'esdevenia: «*Al toque de somatén pueblos y ciudades corrían al arma, hasta las mujeres; pero apenas habían transcurrido veinticuatro horas alejados de sus hogares, se dispersaban para volver a ellos. Para los ataques súbitos, para las sorpresas nocturnas, para las luchas de un*

día, el catalán es el primer soldado del mundo». (22b)

La Fam, la Junta Superior i la Constitució

La pelegrinant Junta Superior serà a Manresa des de la tardor de 1809 fins al març de 1810. D'aquí sortirà el representant Félix Aner d'Esteve, fins a 20, que hauran de representar el Principat a les Corts Generals convocades per la Junta Central, que el dia 1 de març de 1810 havien de començar les sessions al refugi gadità.

El 21 d'octubre de 1810 va esdevenir la batalla de Cardona. L'agosarat vicari sallentí Ramon Mas, dirigí la defensa del castell, i els francesos de MacDonald van haver de retirar-se davant la fermesa del coronel Rotten i el cap del sometent del Corregiment Ramon Mas. (23)

En tornar invictoriós d'allí, les tropes de MacDonald es dedicaren a saquejar les cases dels contorns de Solsona fins a la Ribera Salada i el Cardener, així com hom sembrà el pànic per Lladurs i el Pla de Rialb. MacDonald, hom diu, va tenir

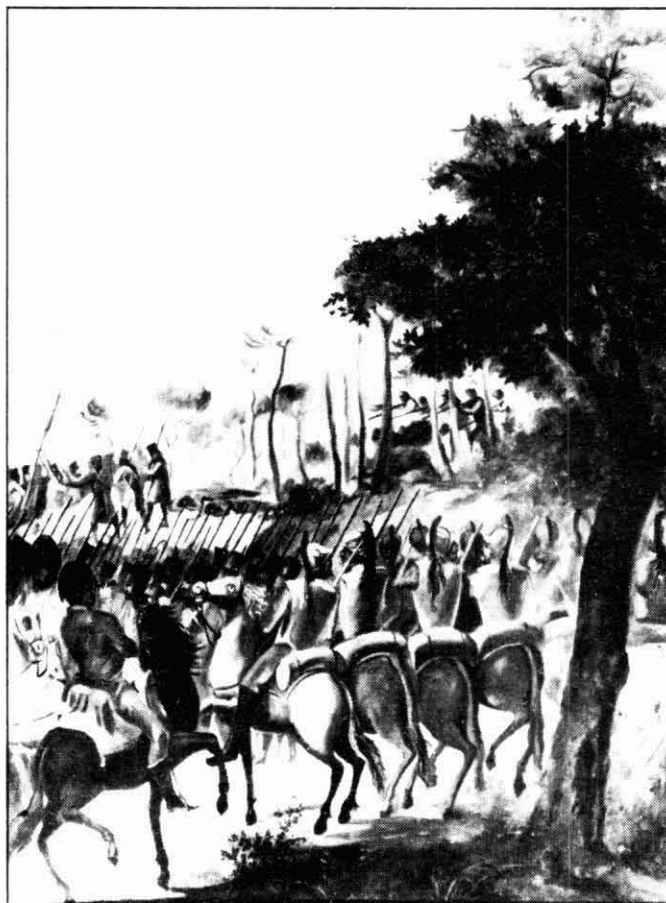

Sallent ha crescut a la riba esquerra del riu Llobregat. Foto: Arxiu DOVELLA.

una commoció espiritual davant la imatge de la Verge del Miracle de Riner, i n'impedí la destrucció de l'església, mentre que a la catedral de Solsona, on no hi va trobar cap dels tresors dels quals tenia notícia, ni cap bisbe, ni canonges, ni beneficiats, al crit de «*Catedral sense bisbe, caleu-hi foc!*» ordenà l'incendi que va enfonsar part de la volta principal, foren reduïts a cendres els altars, les cadires del cor, l'orgue i la famosa capella del Claustre. (24)

De la importància que adquirí la Junta del Corregiment de Manresa i els seus homes, valgui com a mostra el fet que Josep Claret va ésser nomenat comissionat de la Junta Superior al Corregiment de Talarn, on s'hi desplaçà per recaptar entre els estaments civils i eclesiàstics cent-mil duros, dels quals 75.338 els van aportar els senyors seglars i la resta fins a 104.405 duros foren posats pels senyorius eclesiàstics, com l'Abadiat de Lavaix (726 d 8 r), el Patronat de Mur (1.937 d), el bisbat de Lleida, aixoplugat en llur majoria al Corregiment de Talarn (1.030 d 13 r i 11 m), l'abadiat de Gerri (1.036 d), i després les rectories de tots els pobles que actualment formen els dos Pallars. Els impagats o morosos els apressava i els executava posant en venda llurs propietats o béns si n'hi havia. (25)

1811 serà el de la gran davallada de la resistència catalana, car han anat caient Lleida, Tortosa i Tarragona; a més, el Francès entrarà el 30 de març a Manresa, reduint a cendres l'edifici de les orfes, alguns temples, dues fàbriques de cotó i «*infinitos talleres de galonería, velería*». L'actuació del metge manresà Josep Soler davant del general Salme, comandant de les forces ocupants, impedí majors estralls, per bé que van cremar més de set-centes cases i hom deixà sense llar a més de mil dues-centes famílies. (26) Fou aquesta una de les sis vegades que els napoleònics entrarien a Manresa, mentre a Sallent només ho feren en

Els sometents escometen els francesos en la primera batalla del Bruc del 6 de juny de 1808. Segons pintura del mas les Ferreres de Rellinars (1811). (Foto AHCM).

una ocasió; però les cròniques no parlen de grans mals com a la ciutat cor de Catalunya, on entre les víctimes hi hagué quatre persones occides per l'enemic i dues vídues que aparegueren sota les runes de les cases incendiades. (26b) També cremà Moià i Calders.

1812 fou l'«*l'any de la misèria*», «*l'Any de la Fam*», ja que a la mala collita del 1811 s'hi afegí la de 1812. Fortià Solà ens dóna la telegràfica dada de la nostra comarca, «*hagué de resultar ben de mal passar l'any 1812, de resultes d'haver-se perdut completament la collita en tota la comarca, pagant-se el blat a 33 lliures i 10 sous per quatera*». (27) Al Pla del Llobregat es veieren ramades de llops famolencs (28), i al Pla d'Urgell la immensa majoria de desgraciats que van sobreviure ho feren a base de menjar grolleres herbes amanides amb oli i sal i menjant pa de repugnant barreja, a base de segon (pellolla del blat) amb pell d'olives. (29)

Amb tot, 1812 és l'any de la Constitució, la Pepa de Cadis (19 de març de 1812), per bé que

també fou la Catalunya de Napoleó amb quatre departaments, essent el Bages inclòs en el de Montserrat, mentre que el Berguedà restava en el del Segre, amb capital a Lleida. Un sots-prefecte destinat a Manresa, de nom Lefèbre de Courchamp, amb una assignació pressupostària de 3.333 francs, unes despeses d'administració de 5.060 francs i amb 300 francs per a correus, no consta enlloc que arribés a prendre'n possessió. (30)

El fet casual que la Junta Superior hagués convertit Sallent en capital del Principat, des del 28 de maig, influirà del tot en ser les nostres contrades les primeres en abraçar solemnement la Carta Magna de Cadis. El campament general de reclutes instal·lat a Busa, on hi havia més de 8.000 infants, segons Madoz, s'avançà a tots en l'aital jurament. El primer poble del que tenim constància que proclama la Pepa és Balsareny, el

dia 9 d'agost de 1812 (31), Manresa ho faria els dies 15 i 16 d'agost (3) i Sallent el 29 d'agost (33).

No escau parlar de l'abast del text constitucional, el més progressista de tota la història d'Espanya, junt amb la Constitució del general Prim, la de la setembrina revolució Gloriosa (1869), la de la 2a. República (1931) i l'actual (1978), però el seu text donà origen, entre d'altres novetats, a la constitució de les diputacions, que tenien unes funcions semblants a les dels Consells de Prefectura introduïts pel govern napoleònic, i fou el 30 de novembre a Manresa on naixeria la primera Diputació Provincial de Catalunya, essent els seus primers presidents el general Lacy i el baró d'Eroles, a més del primer civil Valentí Llozer, per bé que les més de cent sessions fins a la seva extinció, el 21 de maig de 1814, tindran com a seu les ciutats de Berga i Vic (34).

Capítol a part mereix la polèmica, i el ressò que tingué a la premsa manresana de l'època, per l'abolició de la Inquisició el 2 de febrer de 1813, però el nostre espai no dona per més.

Ferran VII, que no desitjava de veure coartada per ningú la seva autoritat, actuà des del primer moment del seu desitjat retorn amb un sibirà menyspreu i, a més, els 69 «perses» a València acabaren de convèncer-lo, junt amb les espases dels generals Elío i Eguía, perquè declarés «nulos y de ningún valor ni ahora ni en tiempo alguno, como si no hubiesen pasado jamás tales actos», tota l'obra de les Corts i la regència. El futur bisbe de Vic Raimon Strauch, que acceptava el títol de «mastín seráfico», empresonat per les seves campanyes antiliberals en el seu diari «*Semanario cristiano político*» de Mallorca, es crigué en saber la notícia del retorn a l'absolutisme: «*Esto se acabó. El Papa está en Roma, Luis XVIII en Francia; el nuncio de Su Santidad en la Corte y muchos pájaros en jaulas. En esta necesidad ¿qué necesidad hay de «Semanarios»? Ninguna. Pues, muy señores míos,*

pásenlo ustedes bien» (35).

Les dues espanyes acabaven de néixer, les guerres civils del XIX començarien a fer un dissortat brou que hom diu que encara en el moment present no ha estat superat.

NOTES

- (1) Ferran SOLDEVILA: *Els catalans i l'esperit bel·licós*, Barcelona, Edicions 62, 1966, pp. 41-49.
- (2) Joan BADA: *L'església de Barcelona en la crisi de l'antic règim. 1808-1833*, Barcelona, Facultat de Teologia, 1986, p. 170.
- (3) Joan MERCADER: *Catalunya Napoleònica*, Barcelona, Dalmau, 1960, p. 5.
- (4) Joaquín RIBERA: *Hilatura y Preparación. Tratado teórico-práctico*, Barcelona, s.a.p XXIII.
- (5) Francisco de ZAMORA: *Diario de los Viajes hechos en Cataluña*, a cura de Ramon Boixareu, Barcelona, Curial 1973, pp 99-113.
- (6) Francisco de ZAMORA: ob. cit. pp 4-25.
- (7) Jaume SOBREQUÉS i CALLICÓ: «La immigració francesa a Arenys de Mar a finals del segle XVIII. 1791-1798» in

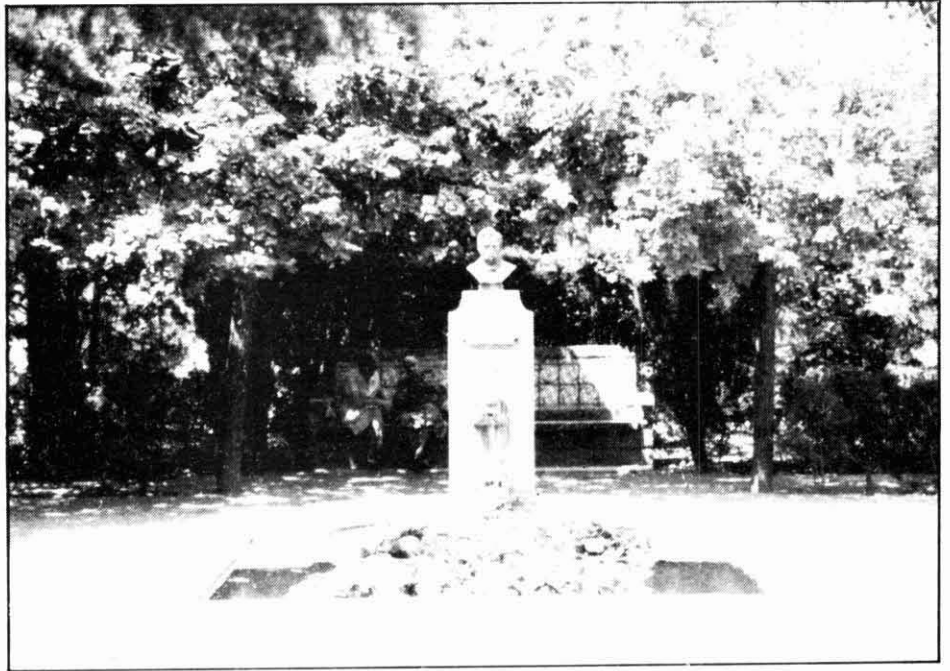
Anales del Instituto de Estudios Gerundenses, vol. XVII, 1964-1965, p 423.

- (8) Joan MERCADER: *Els Capítans Generals (segle XVIII)*, Barcelona, Vicens Vives, 1957, p 158.
- (9) Joaquim MARCO: *Poesia popular política del segle XIX*, Barcelona, Edicions 62, 1967, p 31.
- (10) Fortià SOLÀ: *Història de Sallent*, Vic, 1920, pp 220-223.
- (11) Joaquim SARRET i ARBÓS: *Història de Manresa*, Manresa, 1921, pp 398 i 405.
- (12) Josep LLADONOSA: *Invasions i intents d'integració de la Vall d'Aran a França*, Barcelona, Dalmau, 1967, p 52.
- (13) Enric MOREU-REY: *Revolució a Barcelona el 1789*, Barcelona, I.E.C., 1967, pp 96-97.
- (14) Llorenç FERRER: «Manresa al segle XVIII» in *Història del Bages*, Manresa, Edicions Selectes Parcir, 1986, vol I. p 388.
- (15) Arxiu Jaume Pons de Manresa (A.J.P.M.), *Llibre de Comandes i Cartes del fabricant manresà Ramon Brunet amb els seus representants a Cadis i Ultramar. 1787-1814*. Carta del 30 d'agost de 1807.

Segona batalla del Bruc el 14 de juny de 1808. Segons pintura del mas les Ferreres (1811). (Foto AHCM).

- (16) Pascual MADDOZ: *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar*, Madrid, 1845-1850 (Reimp. Catalunya al Diccionario de Madoz, próleg d'Antoni Pladevall, Barcelona, 1985) vol. II, p. 118.
- (17) Carta del canonge Montañà publicada a *Argos Manresano* del 26-4-1811.
- (18) Antoni CARNER: *Història i Llegendes de les batalles del Bruc*, Barcelona, 1968, p. 39-52.
- (19) Arxiu Jaume Pons de Manresa, *Llibre de Cartes i Comandes del fabricant manresà Ramon Brunet amb els seus representants a Cadis i Veracruz, 1787-1814*, Carta ut supra.
- (20) Jaume PRAT: *Els santpedorencs i la guerra de la Independència. El Timbaler de Bruc*, Santpedor, 1976, p. 64. En el cas de Santpedor, els dos beneficiats que formen part de la Junta representaran els òs corrents ideològics del país, puix Fèlix Abeyà s'alinirà en el camp del liberalisme i Francesc Tallada, que a més de ser beneficiat de Santpedor tenia un altre benefici a Sallent i era rector de Sant Joan de Torroella, militarà en el camp de l'absolutisme i serà un dels assassins als Tres Roures el 17-11-1821. La Junta de Navarcles la formaven els principals contribuents del poble, com Sebastià Tàpias, Joan Tàpias, Silvestre Oliveras, Josep Manganell, Valentí Vintó, Valentí Cura, Francesc Serra i Manuel Altimiras. L'alcalde Domènec Solericens va saber mantenir sempre viu l'esperit popular contra el Francès. (Fortià SOLÀ, *Navarcles. Notes Històriques*, Manresa, 1910, p. 84).
- (21) Fortià SOLÀ: *Història de Sallent*, Vic, 1920, pp. 224-236.
- (22) Arxiu Joan Sorribes de Sallent. Documents de la Guerra de la Independència, relació de sometents.
- (22 b) Fèlix LICHNOWSKY: *Recuerdos de la Guerra Carlista. 1837-1839*, próleg i traducció de l'acadèmic d'història J.M. Azcona y Díaz de Rada, Madrid, 1942, pp. 265-266. Dec la lectura d'aquest interessant diari, que l'autor escrigué el 1841, al Dr. J.M. Sabala de Balsareny.

Bonic racó del parc de la Biblioteca de Sallent. Foto: Marc Vilarmau.

- (23) Joan SERRA i VILARÓ: *Història de Cardona*, Barcelona, 1906, p. 195. També Fortià SOLÀ: *Història de Sallent...* p. 235.
- (24) M. del Carme TORRAS: *El fet religiós a les Terres de Lleida durant el temps de Ferran VII*, Lleida, I.E.C., 1983, p. 60.
- (25) Arxiu de Cal Claret de Sallent, document nº 1 de 1811.
- (26) Joaquim SARRET i ARBÓS: *Manresa en la guerra de la Independència*, Manresa, 1922, pp. 177-180. Vegeu també Pascual MADDOZ, ob. cit., vol. II, p. 119.
- (27) Fortià SOLÀ: *Navarcles...* p. 76.
- (28) Carles MARTÍ: *Notes històriques de la vila. Sant Boi de Llobregat*, Sant Boi, 1952, p. 66.
- (29) Joan MERCADER: *Una memoria estadística del prefecto napoleónico Alban de Villeneuve*, I.E.I., 1947, p. 30.
- (30) Joan MERCADER: *Catalunya i l'imperi napoleònic*, Publicacions de l'Abadía de Montserrat, 1978, p. 207-221 i 304.
- (31) Recull de documents «Baronia de Balsareny», acta municipal del dia 9 d'agost de 1812. Arxiu Jaume Pons de Manresa.
- (32) *Correo de Manresa* del 17 d'agost de 1812. Regracio des d'aquí les facilitats del Sr. Jaume Pons per deixar-me consultar la seva col·lecció de premsa de l'època 1809-1813.
- (33) Fortià SOLÀ: *Història de Sallent...*, pp. 314-316.
- (34) *Correo patriótico de Manresa*, 28 de desembre de 1812. Vegeu també Esteban CANALES: «La Diputació a l'inici del liberalisme» dins *Història de la Diputació de Barcelona*, Barcelona, 1987, pp. 45-46.
- (35) Gaspar FELIU: *La clerecia catalana durant el Trienni Liberal*, Barcelona, I.E.C., 1972, pp. 117-118.

Ferran Sánchez i Agustí
Mestre i Estudis

